

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ DERGİSİ

CİLT: XXIII MART-TEMMUZ-KASIM 2007 SAYI: 67-68-69

“ATATÜRK ANSİKLOPEDİSİ” HAZIRLANIYOR

Prof. Dr. Sadık TURAL*

AN ATATURK ENCYCLOPEDIA IN PROGRESS

Against all the disinformation and pollution in the field of information in Türkiye, an Atatürk encyclopedia is being prepared with a completely scientific point of view.

Consisting of totally 777 items, the encyclopedia is being prepared by an exceptionally praiseworthy team led by Prof. Dr. Sadık TURAL. The Vice President is U. KOCATURK and the Secretary General is H.AĞCA while the other members of the Executive Committee consists of S.AK-GUN, İ.GUNES, I. OZTOPRAK, H. SIVGIN, M.A. TURAL, N. YUCE-ER, E. ARSLAN and M.A. DEMIRER. The Executive Committee has already determined the titles of the main items and 150 specialist have been assigned to study on and prepare the concerned items.

Both the members of the Executive Committee and the specialists are very determined and cautious to produce a perfectly scientific work in the end.

Covering the 20 years from the Mondros Agreement to the death of Atatürk, the encyclopedia is categorized according to the people, events and the institutions pervading the period. The team works in a very high tempo to finalize the work until the 70th anniversary of Atatürk's death as an attribute to his precious memory.

Bir Kavram ve Geçmiş

“ANSİKLOPEDİ” (*Encyclopédie*; Yun en= içinde kyklos=dairesel, paideia=öğretim; 1- Genel anlamıyla, ilim ve sanat kollarının bütünü veya biri hakkındaki bilgiyi, ya sistematik ve sentetik makaleler, yahut parçalanarak

* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı

alfabe sırasına konmuş ayrı ayrı maddeler halinde özetleyen eser. Bunun birinci, yani her kol için, bir toplu görüş ayıran çeşidine sistematik veya metodik ansiklopedi, başvurulacak kitap olarak düzenlendiğinden dolayı daha yayılmış olan öbür çeşidine de alfabetik ansiklopedi denir. ‘Larousse’ gibi, dilin bütün kelime hazinesini içine almış olanına da ansiklopedik sözlük adı verilir.

Özgür bir Atinalının kültürlü sayılabilmesi için öğrenmesi gereken bilgi toplamı yerine kullanmışlardır. Aristo’nun külliyatı bu bilgi toplamı değeri içinde olduğu gibi, ilk ansiklopediler de bu ansiklik (encyclicque) öğrenim için birer Summa (Lat.= Toplam) olarak meydana getirilmiştir. Zamanla ilim ve sanat ilerledikçe, ansiklopedilerdeki ‘bilgi dairesi’ de aynı ölçüde genişledi. Klasik ansiklopedinin en parlak örneği, F.Bacon’un ilimleri toplu olarak gözden geçiren ve bunları sınıflayan *Novum Organum* (1620) formel ve felsefi ansiklopedisi üzerine kavrayış ve metot bakımından kurulmuş olan ünlü Fransız *Encyclopédie*’sinde verilmiştir. Bundan sonra, XIX. Yüzyılın başlarında öyle bir zaman geldi ki, ilim ve sanat kollarının türlü-lüğü ve yüzyıllardan beri biriken bilginin genişliği ile beraber, uzmanlığın da derinleşmesi karşısında, ansiklopedinin artık âlimler için yazılmasından vazgeçildi.”

(...)

“Özel anlamda Diderot ile d’Alembert’in idaresi altında Paris’te 1751-1772 yılları arasında yayımlanan 28 ciltlik (11 cildi levha; 5 ciltlik ilavesi Amsterdam’da 1776-1777; analitik fihristi Paris’te 2 cilt 1780) *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences des arts et des métiers* (Akılcı Bilimler, Sanatlar ve Meslekler Ansiklopedisi ya da Sözlüğü) adlı eser.”¹

Rousseau, Voltaire, Montesquie gibi zamanın önde gelen düşünürlerinin çeşitli maddelerini bir olgun makale hâlinde yazdığı özel üniversite nitelikli ‘ortak akıl oluşturuçu’ bu büyük eser olağanüstü bir ilgiyle karşılandı. Hazırlayıcılarına “Ansiklopedistler” unvanını kazandıran bu çalışma, Fransız Devrimi’nin fikir kaynaklarından biri sayıldı. Almanya’da Zedler’in *Universal Lexicon*’u 1751-1754; İngiltere’de ilk basımı üç cilt olarak yayımlanan *Encyclopedia Britannica* (1768-1771); yine Almanya’da *Der Grosse Brockhaus* (1796-1808) ve ABD’de 14 ciltlik *The Encyclopedia Americana* adıyla yayımlanan bu eserler (1839-1846) Ansiklopedistlerin etkisi ve ilhamının sonucudur.

¹ “Ansiklopedi” maddesi, **İnönü Ansiklopedisi**, C.III., Ankara, 1949, S.88-89

Dünyanın en eski ‘ansiklopedik sözlüğü’ sayılan **Divan ü Lügat-it Türk (1069)** adlı eserin² sahibi Kaşgarlı Mahmud ile yine bir Türk olan Farabî’nin (10. yy) *İhsa ül-Ulûm* adlı, bilgi alanlarının sınıflandırılmasına ilişkin ansiklopedisi ile *Et-Talim-üs-Sâni* si; İbni Sina’nın (10.yy) bir Tıp ansiklopedisi olan *Şifa*’sı eski dünyanın en ciddi tıp ansiklopedisi sayılan ve batı dillerine de çevrilmiş olan *El Kanûn-u Fi’t-tıb*³ adlı Türk bilim hayatının bu türdeki Arapça eserleri işaret taşlarıdır.

Osmanlı sahasında Batılı anlamda ansiklopedilere rastlanmaz. Ama **Katip Çelebi**’nin **Keşfü-z Zünun**⁴ adlı bibliyografik ve biyografik eseri ile **Taşköprülizâde**’nin çağındaki bilimleri sınıflandıran **Mevzuatü’l Ulûm**⁵ gibi kitaplar ansiklopedik nitelik taşıyan çalışmalardır.

Kavramın her türlü anlamını karşılayan ilk ansiklopedi ise **Ali Suavi**’nin **Kamusü’l Ulûm**⁶ ve **’l-Maarif** adıyla Paris’te çıkardığı ve **Ulûm** gazetesinin eki olarak (1870) sunduğu çalışmadır, bu çalışma, ancak beş forma yayımlayabilir ve **Atabek** maddesinde kalır. Bu eseri sırasıyla **Ahmet Rifat**’ın **Lugat-ı Tarihiyye ve Coğrafiyye**’si (1881), **Şemsettin Sami**’nin **Kamusü’l Alâm**’ı (1899) adlı eserler izler.

XX. yüzyılın içerisinde gerek Osmanlı yönetimi zamanında gerekse Cumhuriyetin 80 yıllık geçmişi içinde birçok ansiklopedi yayımlandı. Bunların listesini yapmak bile kolay değildir.

² Kaşgarlı Mahmud’un Abbasi sultanlarının -ki anaları Türk, ordu komutanları Türk idi; o komutanlardan birinin oğlu da Muhammed Farabî’dir- Türkçe’yi öğrenmeleri için yazdığı, madde başları Türkçe açıklamaları Arapça olan bu büyük ansiklopedik sözlük, 1069’da yazılmış (?) ve 1070’de (?) Bağdat’ta Halife’ye sunulmuştur. Atatürk’ümüzün isteği üzerine Dil Kurumu üyesi ve Balıkesir Milletvekili Besim ATALAY bu eseri Türkçeye çevirdi ve ilk cildinin baskısı 1939, 2.cildi 1940, 3.cildi 1941, 4.cildi 1943 yılında yayımlandı. 1985,1992, 1998 ve 2006 yıllarında Türk Dil Kurumunca dört cildin tıpkı basımları yapıldı.

³ İbn-i Sina’nın **El Kanun Fit Tıb** adlı eseri, 1878 tarihinde ağdalı bir Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmıştır. Atatürk Kültür Merkezi Başkanı olduğumuz sırada eseri Prof. Dr. Esin Kahya’ya çevirtip ciltler halinde yayınlamaya başladık. İbn-i Sinâ **EL-KÂNÛN fi’l Tıbb C.I.**, çev.: Esin Kâhya Ankara 2003.

Ayrıca bk. S.Tural, “*Bilime, Bilim Tarihine ve Bilim Dünyasında Türklerin Yerine Dair*”, **Bilgelerin Yolunda**, 4.bs., Yüce Erek yay.,Ankara 2006, s.181-198.

⁴ Katip Çelebi’nin *Keşfü’z-Zünûn ‘an Esâmi’l-Kütüb ve ‘l-Fünûn* adlı eseri, diğer yazma, basma ve zeyillerle karşılaştırılarak Şerefettin Yaltkaya ve Kilisli Rifat Bilge tarafından eksikleri giderilipyeniden düzenlenerek Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1941 yılında iki cilt olarak basılıp yayımlanmıştır.

Ayrıca bk. Orhan Şaik Gökyay, “*Katip Çelebi, Hayatı-Şahsiyeti-Eserleri*”, **Katip Çelebi’nin Hayatı ve Eserleri Hakkında İncelemeler**, T.T.K Basımevi Ankara 1991; Orhan Şaik Gökyay, **Katip Çelebi’den Seçmeler**, M.E.B. İstanbul 1997, 3 cilt.

⁵ Taşköprülizâde Ahmet Efendi, **Mevzâ’atu’l-’Ulûm**, Çeviren: Kemaleddin Mehmet Efendi, İstanbul 1313, 2 cilt.

⁶ Alemlerin (Ansiklopedik) sözlüğü anlamına gelen bu çalışma dönemi için bir büyük başarıdır.Şemseddin Sâmî, **Kâmusu’l-Â’lâm**, Tıpkıbasım Ankara 1999, 6 cilt.

18. yüzyılın sonlarından başlayıp 1873 yılında Oryantalizm adıyla kendine özgü meraklar, araştırmalar ve cevaplar dizisine dönüşen Doğu Araştırmaları Bilimi/Doğu Bilimi Araştırmaları çalışmalarının ellinci yılında ulaştıklarını özel bir yayına dönüştürdü: İslam Ansiklopedisi... 1920'li yıllardan itibaren Hollandalı, Alman, Fransız, İtalyan ve Rus bilginleri başta olmak üzere, Batılı oryantalistlerce İslâm dünyasının, hem zengin ve güçlü yanlarını, hem de en yoksul ve güçsüz yönlerini Müslüman olmayan bir dünya adına bilgiye dönüştürmek için, **Encyclopedie De'l İslâm** adıyla daha sonra İngilizceye de Almancaya da çevrilen bir eser meydana getirildi (Aynı ansiklopedinin 1960 yılında yeniden gözden geçirilmiş **Nouvelle Edition** nitelikli yeni nüshası hazırlanıp, yine Hollanda'da 1960 yılında itibaren basıma girdi).⁷

T.C. Millî Eğitim Bakanlığının sorumluluğunda **İslâm Ansiklopedisi** adıyla, eksik maddelerin eklenmesine, çeviride görülen yanlışlıkların düzeltilmesine ve eksikliklerin giderilmesine dayalı bir çalışma yapıldı (İlk fasikülün/I.cildin başında yer alan Mukaddime gerçekten dikkat çekici bir değerlendirme olup bugünkü İlahiyat Fakültelerimizde ve Tarih ve Sanat Tarihi bölümlerinde okuyan öğrencilere de okutulması gereken bir metindir. Ne yazık ki, **İslâm Ansiklopedisi** de, **Türk Ansiklopedisi** de, 1980'li yılların ortalarında ancak tamamlanabildi. Bitirildiğinde ilk ciltlerdeki bilgiler ile son ciltlerdeki bilgiler arasında 40 yıldan daha fazla bir zaman farkı bulunan bir ansiklopedinin 'güvenilirliği'nin ve 'başvuru eseri' niteliğinin tartışmalı olacağı açıktır.

Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılan **Türk Ansiklopedisi**'nde 1968 yılı başlarından itibaren iki seneyi aşkın bir süre çalışmıştım. Bu tecrübenin bende bıraktığı derin izler, 'ansiklopedi' kavramını da, bu kavrama bağlı yayınlarla yapılabilecek muhtemel tuzakları da bir dikkat alanı saymama sebep olmuştur. İlk konulan adı '**İnönü**' olan ve 1950'den sonra değişen şekliyle **Türk Ansiklopedisi**'nin birçok maddesinde, bu türden bilgi kirlitmelerine rastladığımı belirtmeyi gerekli sayıyorum (Türkiye'de bazı gazetele-
rin kupon biriktirenlere armağan gibi verdikleri Ansiklopedilere bu dikkatle bakanlar açık örnekler görebilirler).

⁷ Oryantalistler 1973 yılında Paris'te yaptıkları toplantıda adlarını Doğu Bilim Araştırmacıları olarak değiştirdiler. Her üç yılda bir yapılan dünya doğu bilimciler konferansının 38. sini 2007 yılında 1500'ü aşkın kişinin katılımı ile Ankara'da Atatürk Yüksek Kurumu yaptı. Oryantalizm ve Doğu Bilimcilerinin bugün geldiği nokta ve diğer bilgilerle ilgili olarak www.icanas38.org.tr sayfasında geniş açıklamalar bulunmaktadır.

1950 yılından sonra Türkiye’de, birçok ‘adı’ veya ‘niyeti’ ansiklopedi olan bir kısmı doğrudan çeviri, bir kısmı telif yayınlar yapıldı.

Hatırlayalım

Cihandaki maddî oluş, kılış ve oluşumlar da, tabii hadiseler de, bir yanıla ihtiyaç, diğer yanıla etki-tepki düzeninin sonucudur. İnsanlığın yürüyüşünde hadiselerin mi toplumlari ve liderleri biçimlendirdiği; liderlerin mi hadiseleri ve toplumlari şekillendirdiğini bir siyaset bilimi problematiği yahut sosyoloji sorusu ve yahut felsefî problem yumağı olarak algılamak istediğimizde, şu hükme varmak çok zor olmasa gerektir:

İnsanlık büyük bir aile gibi görünmesine rağmen, bu sanal benzerliğin arkasında her milletin tarih, coğrafya, tercihler ve soya ait beklentiler gibi, belirleyicilerin hazırladığı kendine özgü bir yapılanma gösterdiği açıktır. Böyle bir yapılanmada herkes kendine özgü bir biçim ve yöntemle kahramanlar yaratıyor, bilginler yetiştiriyorlar.

Bir toplumun yapılanması, çağın bilgi birikimi ve o birikimden toplumun alabildiği pay; o toplumun tarih, vatan, devlet, şeref kavramlarına yüklediği kişi ve toplum ölçeğindeki anlamların göstergesi olan kanaatler; bir şekil olmayı aşan alelade bir benzeşmeyle yetinmeyen, kalbi yıkayıp akla parlaklık veren bir iman ve din anlayışı, her toplumun kendine özgü yürüyüşünü de yapılanmasını da kurum, kuruluş, önder kişi ve kahraman ölçeğindeki göstergelerini de ayırmışlık seviyesine taşıyor. Bilimin kanaati ve dini dışlayan bir değer; kanaati, bilimi ve dini dikkate almayan bir işlev; dini, bilimin, kanaatin reddedilmesine imkân veren bir değer ve işlev anlayışıyla benimseyenler yanılırlar.

Din olgusunu yemek yemek, su içmek cinsinden sıradan bir alışkanlık, bilinçsiz bir kendiliğindenlik veya adam öldürmeyi bile hak sayan ideolojik öfkeye dönüştüren kafa, doğru düşünmeyen ve düşünemeyen insan tipine aittir. Hüseyin Ağca Hocamızın söyleyişıyla ‘*Kutsalını ferdî ve toplumsal ahlak ve huzur adına, bilinç seviyesine taşımış, kutsalıyla bütünleşmeyi, çıkara dönüştürme hırsı olarak yaşamayan*’ gerçek ve samimi dindarların, aşırılıklarla ilgisi olmaz, olamaz.⁸

⁸ Bu konuda Mehmet Akif Tural’ın **Hilâfet Sevdası Karşısında Millî Hâkimiyet Mücadelesi**, Reşat Genç’in **Türkiye’yi Lâikleştiren Yasalar** adlı Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı yayını olan kitaplara bakmak, birçok insanın yanlışını düzeltmesini sağlayabilir.

İslam'ı kabul eden Gaznelilerin, Samanoğullarının; bugünkü Çin'den İran'a kadar geniş bir coğrafyaya, dinî heyecanları da destek yaparak, yeni bir kahraman tipi, yeni bir devlet anlayışı getiren Selçukluların, hem yapılanma modeli, hem de Türkçesi Başbuğ olan lider yetiştirme işlemleri birbirinden farklı idi. Büyük Selçuklunun kendi iç dinamiklerini yeterince belirginleştirip yaygınlaştıramamışlığı özellikle Anadolu'ya geldikten sonra İran, Arap, Bizans ve Ermeni kültürleri ve etkileri, hatta kirlenmeler karşısında ihtiyaçlara bağlı yeniden yapılandırmaların yapılamayışı, Devlet'in parçalanmasını hazırladı. O parçacıklardan birinin diğerlerine egemen olmasıyla ortaya çıkan Osmanlı Devleti, Selçukluya nispetle kolonizatörlük bakımından daha sağlam bir tecrübenin ve uygulamanın örneklerini verdi. Balkanlardaki yerleşim için, yeteri kadar nüfus yetiştiremediğimizden, kolonizatör Türk dervişlerinin attığı tohumlar; bir süre sonra kültür ve nüfus çınarlarına dönüşmeden, başta kilisenin ve giderek millî değer ve tarihleri üzerinde yeniden yapılanan halkların saldırısına ve yok etmesine maruz kaldı. Osmanlılarının zaman zaman başarıyla uyguladığı Yeniçerilik sistemi de, kendine özgü bir yapı kazandırdığı vakıf sistemi de, Selçuklu'dan aldıkları medrese sistemi de bilgi, kanaat ve iman kavramlarına bağlı değer, davranış ve kurumlaştırmaları, çağın ihtiyaçları yönünde yeniden yapılandırmadığı/oluşturmadığı için, XIX. yüzyılın ikinci yarısı yenilgiler ve toprak kayıplarıyla kapandı.

Emperyalizmin bütün güçleriyle saldırıp ülkemizi işgal ettiği Mondros Mütarekesi ile başlayıp Sevr ile tamamlanan olaylar zincirini parçalayan, çileli ve kanlı mücadelelerle taçlanmış zafer ne yazık ki, unutuldu. 'Unutuldu kelimesi doğru değil' diyenler çıkabilir. O zaman cevabımız 1918-1938 dönemindeki çileler, başarılar, zaferler benimsetilip unutulmaktan kurtarılarak bilince taşınmadı.

Emperyalist devletler; Gazi Paşa'ya olan sınırsız örtülü (bazen de açık) kinlerini iç isyanlar çıkarmaya, ona suikast düzenleme ve o muhteşem zaferin değerini inkâr etme yönünde kirli bilgi yaymaya başladığında, Gazi Paşa ne yaptı? Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Gazi Paşa'sının ilk Cumhurbaşkanı'nın tarihe emanet ettiği adeta bir tarih hükmü yahut mahkeme kararı veyahut Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti temelleri bilgisinin tarihi olma niteliğini taşıyan **Büyük Nutkunu** okudu (1927).⁹

⁹ Bu konuda Atatürk Araştırma Merkezi (ATAM) Başkanlığınca yayımlanan "Yetmiş Beşinci Yılında Büyük Nutku Anlayarak Okumak" ve "10 Kasım 2007 Atatürk'ü Anma Töreni Konuşmaları" adlı kitapları okumak yeterlidir.

Türk'ün, Türklüğün, Cumhuriyetin, Türkiye Cumhuriyetinin, Türkiye Cumhuriyetinin niteleyici unsurları olan bağımsızlık, laiklik ve sosyal hukuk devleti kavramlarının örtülü ve açık düşmanları; fitne üretmeyi, nifak yaymayı, bozgunculuk ve bölücülük etmeyi bırakmadılar. Bırakma niyeti taşımadıklarını her fırsatta tekrarladılar.

İftira etmekten de, gerçek dışı ifadelerle, şehitlere ve gazilere karşı saygısızlık etmekten de geri durmayanlar kime hizmet ediyor? Bu türden insanlar için, biz Atatürk gerçeğini ısrarla ve tekrarlar ortaya koymalıyız. Hatırlatalım ve hatırlatalım ki, bu **ülke** ve bu **devlet** emperyalizmin hain pençesinden kan dökerek alınmıştır. Millî Mücadeleye katılmamış veya karşı çıkmışların veyahut işgalcilerle işbirliği yapanların torunları neler düşünüyor?

İnsanların kendilerinin yapmadığı bir işten veya suçtan sorumlu tutulmaları, hukukî de, ahlâki de değildir. Biz, dedeleri Millî Mücadele karşıtı olan torunların biz, Atatürk düşmanı dedelerin 3. ve 4. neslinin üç grup olduğunu düşünüyoruz:

1- Dedelerinin yanlışını kabullenmeyip doğruyu bulmuş ve doğruyu savunmakta ve Atatürk'ün çizgisinde olmakta ısrar edenler,

2- Dedelerinin günahını, ayıbını, yanlışını benimseyip savunmaya kalkanlar,

3- Dedelerinin yanlışının bir kısmını kabullenip o konuyu açmaksızın ve açılmasından hoşlanmaksızın sözüm ona araştırmacı tutumuyla 1918-1938 döneminin esaretten, zilletten kurtuluş, zaferi ve bağımsızlığı kazanış, öz benliği ve öz değerlerine sahip çıkarak milletleşme sürecini başlatış, bir çağdaşlaşma modeli oluşturuş türünden büyük değişim ve dönüşümleri karalamaya, aşğılamaya yeltenenler.

Biz, geçmişle ilişkisi ve düşüncesi veya niyeti ne olursa olsun, doğruya akli ve kalbi açık olanlara, doğru bilgi, kirletilmemiş bilgi arayanlara eksigi bulunan fakat yanlış olmayan bilgi sunmaya çalışıyoruz.

Milletine; şerefli bir bağımsızlık, haysiyetli bir devlet, refahını yükseltmeye yönlendirilmiş bir toplum, cemaatlerden ve cemaatleşmelerden kurtularak kalkınan bir millî cemiyet olmanın temellerini atan askerlik dehası, siyaset dehası bir öndere karşı, ölümünden hemen sonra başlayıp günümüze kadar gelen yıpratma, karalama çalışmalarına maruz kalmış bir başka lider biliyor musunuz? Yerli işbirlikçileri kullanan emperyalist devletlerin, tam 85 yıldır ona nasıl bir kin ve öfke duyduğunu öğrenmek istiyor-

sanız, Salahi Sonyel'in İngiliz gizli belgelerinin değerlendirmesini yapan Atatürk'le ilgili kitaplarını okuyunuz. 2010'dan itibaren açılacak Fransız, Alman ve Rus arşivlerinde ise, 1950'den önce Türkiye'nin dirliğini, düzenliğini ve birliğini bozmak için, kimleri, nasıl kullandıklarını gösteren belgeler ortaya çıkacaktır.

Atatürk Ansiklopedisi Hazırlık Çalışmaları

Atatürk Yüksek Kurumu ile bağlı kuruluşları tarafından adını aldıkları, mirasından (Dil ve Tarih Kurumları) yararlandıkları Yüce Önder'in adını taşıyan bir ansiklopedi çıkarılması gerektiğine inananlardan idim, bugün de böyle düşünenlerdenim. Kaldı ki, bu O'nun kurduğu hür ve bağımsız bir devletin vatandaşı kimliğimizle hepimizin bir vefa borcu bir hizmet sorumluluğu ve yeni nesiller içinde bir ihtiyaç idi.

Bu konudaki sorumluluğumuzdan yola çıkarak 04.10.2002 tarihli Yönetim Kurulunda yaptığım **Atatürk Ansiklopedisi** hazırlanması yönündeki teklifim, oybirliğiyle benimsenerek karara bağlandı. Ne yazık ki, üç yılı aşkın bir zaman kaybedildi, kararların gereği yapılmamış oldu. Bu arada **Azerbaycan Atatürk Merkezi**'nin değerli başkanı Prof. Dr. Nizami Cafe-rov'un da aynı yönde bir çalışma düşündükleri ve bizim **Atatürk Ansiklopedisi** hazırlık çalışmalarımıza katılmak istediklerine dair ısrarlı teklifleri üzerine, 15.02.2007 tarihli 537 sayılı Yönetim Kurulu toplantısında Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebediyete intikalinin 70. yılı münasebetiyle Atatürk Araştırma Merkezince yapılacak faaliyetleri tespit etmek ve bunları gerçekleştirmek amacıyla Atatürk Araştırma Merkezi Başkanının başkanlığında, Prof. Dr. Utkan Kocatürk, Prof. Dr. İhsan Güneş, Prof. Dr. M.Akif Tural ve Prof. Dr. Hale Şıvgın'dan oluşan bir hazırlık grubu oluşturulmasına oybirliği ile karar verildi.

07.06.2007 tarih ve 545 numaralı Yönetim Kurulu kararı ise, aynen şöyledir: "Atatürk Araştırma Merkezi ve Azerbaycan Atatürk Merkezi işbirliği ile gerçekleştirilmesi düşünülen ve yazı ekinde yer alan **Atatürk Ansiklopedisi** projesinin, Büyük Önder Atatürk'ün ebediyete intikalinin 70. yıldönümü olan 2008 yılına yetiştirilmek üzere Prof. Dr. Sadık Tural'ın başkanlığında ve Prof. Dr. Utkan Kocatürk ile Prof. Dr. Nizami Caferov'un eşbaşkanlıklarında, Prof. Dr. Osman Horata (vekalet ettiği Atatürk Araştırma Merkezine başkan atanması halinde görevini bırakmak kaydıyla), Prof. Dr. Seçil Karal-Akgün, Prof. Dr. İzzet Öztoprak, Prof. Dr. İhsan Güneş, Prof. Dr. M.Akif Tural, Prof. Dr. Hale Şıvgın, Yard. Doç. Dr. İsmet Görgü-

lû'den oluşmasına, Genel Sekreterliğini Dr. Hüseyin Ağca'nın yürütmesine ilişkin Atatürk Araştırma Merkezinin 07.06.2007 tarih ve B.02.1.KDT.5.01.70.03.190 sayılı yazıları görüşüldü. Görüşmeler sonucunda, Yard. Doç.Dr. Gülseren Akalın ile H.Ağca'nın da dahil edilmesi ile Prof. Dr. Sadık Tural başkanlığında anılan kişilerden oluşan bir Atatürk Ansiklopedisi Çalışma Grubu oluşturulması, bu grupça madde yazılması, ısmarlanması redaksiyon yapılması görevlerinin üstlenilmesi, yaklaşık 5.000 sayfalık bir Atatürk Ansiklopedisininin 18 aylık bir sürede tamamlanmasının uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.”

1918 yılında imzalanan ve Devlet'in bağımsızlığının reddedildiği, Millet'in onurunun hiçe sayıldığı, emperyalizmin zafer çiğlıklarının apaçık belgesi olan Mondros Mütarekesi (Silah Bırakışma, daha doğrusu Silah Bıraktırma, Teslim Alma) anlaşmasından 1 Ocak 1939'a kadar geçen zaman aralığı içerisinde;

- a. Askerî olaylar ve yapılanma
- b. İşgal hareketleri
- c. Millî Mücadelenin başlaması
- d. TBMM'nin açılması ve çalışmaları
- e. Savaş ve cepheler
- f. Zaferin kazanılması
- g. Cumhuriyetin ilanı
- h. Siyasî sosyal, kültürel alanlardaki;

1- Kurumlar ve kurumlaştırmalar

2- Yasalar ve yasalaştırmalar

3- Oluşturulan fikirlerin örgün ve yaygın eğitim aracılığıyla yaygınlaştırılması

4- Millî Mücadelenin başından itibaren her türlü bağımsızlaşma ve millî değerlerle yeniden yapılanmaya karşı çıkan bozgunculuk, nankörlük, inkâr ve isyancılık hareketleri

i. 1918-1938 döneminin yerli millî şahsiyetleri ile yabancı olumlu ve olumsuz tavır gösteren isimlerin bu ansiklopedi de yer alması düşünülmektedir.

Ansiklopedi boyutu da denilen 27,5 X 18,5 cm. ölçüler içinde çift sütun her biri 2200 sayfalık 2 ciltten oluşan bir kaynak eser oluşturmak. Bu

eserin gerek kurumlar, gerek olaylar, gerekse kişilerle ilgili olarak en büyüğü 16 X 10 cm., en küçüğü 3,5 X 3,5 cm. olmak üzere ulaşılabilen fotoğrafların resimler ile desteklenmesi de benimsenmiştir.

Maddeler Aralık-Şubat ayları içinde ilgili kişilere ‘özgün’lük ve ‘ilk defa ansiklopedide yer almış olacak biçimde düzenlenmişlik’ şartlarını taşıyacak biçimde yazılması kaydıyla telif ödemelerine ilişkin bilgiler ve bir sözleşme ile birlikte yaklaşık 250 kişiye gönderildi; onlardan 25’e yakını hiç cevap vermedi, 15’i aşkın bir kısım araştırmacı ise, işlerinin yoğunluğu sebebiyle yazamayacaklarını bildirdiler.

Bugün 777 madde başı hâlinde planlanmış ve 150’yi aşkın yazarın kaleme aldığı metinlerin Haziran sonu itibariyle 600 kadarı yazarlardan alınmıştır. Bunlardan 400’e yakını akademik redaksiyon ile dil ve yazım incelemesinden geçirilmiştir. Bu işlemleri tamamlanmış olan maddeler ansiklopedi sayfası düzeninde değişik tekniklerle kayıt altına alınmıştır. Bu vesileyle Prof.Dr. Utkan Kocatürk, Prof. Dr. Seçil Karal Akgün, Prof. Dr. İzzet Öztoprak, Prof. Dr. M.Âkif Tural, Prof. Dr. Hale Şıvgın, Prof. Dr. İhsan Güneş, Prof. Dr. Esat Arslan, Yard.Doç.Dr. İsmet Görgülü, Mehmet Arif Demirer, Dr. Nasır Yüceer ile çok büyük kıskançlıklara, hasetlere maruz kalarak geçirdiği 75 yıllık hayatını çalışarak sürdüren Dr. Hüseyin Ağca’ya saygı ve iyi dileklerimi arz etmeyi görev bilirim.¹⁰

Amacımızı ve iyi niyetimizi anlayıp destek ve yardımlarını esirgemeyen bilgin ve araştırmacılarımıza Atatürk Yüksek Kurumu ve Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlıkları adına teşekkürler ediyorum.

¹⁰ Bu kişilerden Sayın Yard.Doç.Dr. Gülseren Akalın’ın ayrılması üzerine Yüksek Kurum Yönetim Kurulu kararı ile Prof. Dr. Esat Arslan ile Dr. Nasır Yüceer Çalışma Grubu Üyeliğine getirildiler. Atatürk Araştırma Merkezi bünyesinde bir küçük oda içinde Ağca Hoca’nın hiçbir ek ücret talep etmeksizin ve beklemezsizin sınırsız mesai yaparak çalışmalarıyla hazırlıkların hızla yürütmesine maddî ve manevî imkân hazırladığını, Sayın Mehmet Arif Demirer’in ise ilk günden itibaren Çalışma Grubu toplantısına katıldığını, ancak grubun fahri üyesi olarak çalıştığını şükranla belirtmeliyim.